

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-7-22>

УДК 658.7:355

Попадинець Н.М.

доктор економічних наук, старший дослідник,
заступник директора з науково-педагогічної роботи,
Навчально-науковий інститут просторового планування та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»;
старший дослідник відділу регіональної економічної політики,
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7556-6135>

Nazariy Popadynets

Educational and Research Institute of Spatial Planning and Advanced Technologies
of Lviv Polytechnic National University;
Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine

Бондарчук М.К.

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4624-0734>

Mariia Bondarchuk

Lviv Polytechnic National University

Сембай Н.М.

доктор філософії,
Національний лісотехнічний університет України,
юрист I категорії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0684-4514>

Nataliya Sembay

Ukrainian National Forestry University

ПРОСТОРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

SPATIAL TRANSFORMATION OF REGIONAL LOGISTICS MARKETS AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S LIGHT INDUSTRY

Анотація. У статті досліджено просторову трансформацію регіональних ринків логістичних послуг та їх вплив на розвиток легкої промисловості України в умовах глобалізації та економічних викликів, зумовлених війною. Встановлено взаємозв'язок між логістичними та виробничими процесами, який є вирішальним для підвищення ефективності логістичних операцій. Запропоновано стратегії для оптимізації логістичних процесів, що включають використання сучасних технологій, таких як автоматизація та цифровізація, для адаптації до швидко змінюваних ринкових умов. Доведено, що реформування логістичної інфраструктури та ефективне управління логістичними ланцюгами сприяють збільшенню конкурентоспроможності легкої промисловості. Особлива увага приділяється адаптації логістичних стратегій до нових реалій, враховуючи потреби і виклики легкої промисловості, яка є важливим сектором економіки країни. Ідентифіковано ключові логістичні бар'єри та визначено заходи щодо їх подолання, забезпечення стійкості ланцюгів постачання та підвищення конкурентоспроможності української легкої промисловості на національному та міжнародному ринках. Аналізовано вплив міжнародних економічних санкцій та коливань цін на паливо на логістичні стратегії, з акцентом на необхідність диверсифікації маршрутів та постачальників для зниження залежності від окремих країн. Розглянуто інтеграцію екологічних підходів у логістику для підвищення екологічної стійкості та оптимізації використання ресурсів, що стає все більш актуальним у глобальному контексті зусиль щодо захисту довкілля. Врахування воєнних умов дозволяє адаптувати логістичні процеси до нових викликів, забезпечуючи збереження внутрішньої стабільності та підтримки населення в кризових умовах. Визначено ключові аспекти для подолання існуючих бар'єрів та використання потенціалу логістичних інновацій для розвитку відповідних регіональних ринків в постконфліктний період.

Ключові слова: логістика, просторова трансформація, легка промисловість, логістичні послуги, державне регулювання, регіональні ринки.

Abstract. The article investigates the spatial transformation of regional logistics markets and their impact on the development of Ukraine's light industry amid globalization and economic challenges caused by war. It establishes a crucial link between logistics and production processes, which is vital for enhancing the efficiency of logistics operations. Strategies for optimizing

logistics processes are proposed, including the use of modern technologies such as automation and digitalization to adapt to rapidly changing market conditions. It is proven that reforming logistics infrastructure and effective management of logistics chains enhance the competitiveness of the light industry. Special attention is given to adapting logistics strategies to new realities, considering the needs and challenges of the light industry, a significant sector of the country's economy. Key logistics barriers are identified, and measures for overcoming them are determined to ensure the resilience of supply chains and enhance the competitiveness of Ukrainian light industry nationally and internationally. The impact of international economic sanctions and fuel price fluctuations on logistics strategies is analyzed, with an emphasis on the necessity to diversify routes and suppliers to reduce dependence on individual countries. The integration of environmental approaches into logistics to increase ecological resilience and optimize resource usage is considered, becoming increasingly relevant in the global context of environmental protection efforts. Considering wartime conditions allows for the adaptation of logistics processes to new challenges, ensuring the maintenance of internal stability and support for the population in crisis conditions. Key aspects for overcoming existing barriers and utilizing the potential of logistics innovations for the development of relevant regional markets in the post-conflict period are defined.

Keywords: logistics, spatial transformation, light industry, logistics services, government regulation, regional markets.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та зростаючої конкуренції, особливого значення набуває ефективність логістичних процесів. Розвиток регіональних ринків логістичних послуг в Україні є ключовим фактором, що зумовлює якість та оперативність забезпечення потреб легкої промисловості, яка залишається однією з провідних сфер економіки. Легка промисловість вимагає своєчасного постачання високоякісних матеріалів та швидкого розподілу готової продукції, що забезпечується ефективно налагодженими логістичними ланцюгами.

Просторова трансформація регіональних ринків логістичних послуг обумовлена кількома аспектами. По-перше, процеси спатіальної трансформації ринків логістичних послуг безпосередньо впливають на розвиток виробничих потужностей легкої промисловості, її конкурентоспроможність та інноваційну активність. По-друге, динаміка змін у логістичних моделях регіональних ринків дозволяє адаптуватися до змінних умов зовнішньої та внутрішньої торгівлі, оптимізувати витрати та підвищити ефективність виробничих процесів. По-третє, реформування логістичної інфраструктури може стати вирішальним чинником для подолання логістичних бар'єрів, що існують на шляху розвитку легкої промисловості в Україні, особливо у контексті її інтеграції в європейський та світовий економічний простір.

З огляду на ці особливості дослідження просторової трансформації логістичних послуг та їхнього впливу на легку промисловість України є актуальним і значущим для формування стратегічних напрямів економічного розвитку країни. Адаптація цих аспектів дозволить глибше зрозуміти механізми взаємодії між логістичними та виробничими процесами, ідентифікувати основні проблеми та визначити шляхи їх розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями логістичного розвитку займалися низку вітчизняних науковців і практиків зокрема: Ю. Крюкова [1], Н. Васильців [2], Н. Машак [3], Н. Чернописька, О. Шандрівська [4], В. Барановський [5], Н. Гринів, А. Равліковська [6], О. Крикавський [7], Б. Буркинський [8], І. Петрик, О. Бочко [9], Я. Берестенко [10], та ін. Однак, на сьогодні залишається не до кінця дослідженим питання трансформації регіональних ринків логістичних послуг в умовах сучасних економічних, соціальних та політичних змін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження просторової трансформації регіональних ринків логістичних послуг в Україні

та аналіз їх впливу на розвиток легкої промисловості в контексті змінюваних умов глобалізації та економічних викликів, спричинених війною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Просторова трансформація регіональних ринків логістичних послуг та їхній вплив на розвиток легкої промисловості України представляє собою масштабний феномен, який вимагає детального аналізу різних аспектів економічної інтеграції та розвитку.

Так, еволюція логістичних послуг у регіональному контексті в Україні, як країні з транзитним потенціалом та значними виробничими можливостями, переживає сьогодні в період війни значний спад розвитку своєї логістичної інфраструктури. Зокрема, знищення низки транспортних коридорів та логістичних хабів впливає на оперативність реагування легкої промисловості на зміни виробничих потреб та запитів ринку [1]. Від початку повномасштабної війни кожен з регіонів показує різні моделі адаптації до потреб ринку, зумовлені економічними, соціальними та демографічними особливостями.

Це в свою чергу призводить до того, що на сьогодні втрачено низку взаємозв'язків логістичних та виробничих процесів. Адаптація логістичних послуг з виробничими процесами легкої промисловості може демонструвати значний потенціал для зниження витрат і підвищення ефективності. Використання сучасних інформаційних систем для управління логістичними ланцюгами, наскільки це можливо, дозволяє налаштувати виробництво відповідно до потреб ринку та забезпечувати постачання матеріалів та розподіл продукції.

Тісна інтеграція між логістичними та виробничими процесами є ключем до успіху для підприємств легкої промисловості. Це включає синхронізацію виробничих циклів з логістичними потребами, що дозволяє максимально ефективно використовувати ресурси і мінімізувати час виконання замовлень. Переосмислення та оптимізація цих процесів може призвести до значного зростання продуктивності та скорочення витрат.

Для ефективнішого процесу потрібно застосовувати інноваційні стратегії у логістиці, що матиме позитивний вплив на легку промисловість. Адаптація до нових технологічних рішень, таких як автоматизація та цифровізація дозволяє пришвидшити логістичні процеси. Зокрема впровадження систем ERP, SCM або CRM сприяє покращенню управління запасами, оптимізації витрат і підвищенню загальної продуктивності підприємств легкої промисловості [4]. Як бачимо цифровізація логістики відіграє важливу роль у модерні-

зації регіональних ринків логістичних послуг, зокрема через впровадження інтегрованих систем управління ресурсами та платформ для онлайн-відстеження. Це не тільки підвищує прозорість ланцюгів поставок, але й оптимізує взаємодію між виробниками легкої промисловості та кінцевими споживачами. Подальше впровадження цифрових технологій дозволить знизити час доставки та підвищити задоволеність клієнтів. Враховуючи сучасні надскладні умови для розвитку будь-яких логістичних процесів, саме впровадження інноваційних рішень дозволить врегулювати ситуацію в регіональній логістиці, яка через щоденне бомбардування міст і сіл країни втрачає чимало інфраструктурних логістичних об'єктів. Тому впровадження автоматизованих систем управління складськими запасами, використання дронів для доставки товарів, та застосування блокчейн технологій для забезпечення прозорості поставок значно трансформують логістичний сектор. Ці інновації сприяють не тільки зниженню витрат, але й покращенню контролю якості продукції, що є критично важливим для галузі легкої промисловості, де високі вимоги до стандартів якості та швидкості постачання.

Регіональні ринки логістичних послуг в Україні демонструють різноманітність у своїх особливостях і потребують індивідуалізованих підходів до управління логістикою. З початку повномасштабної війни, індустріальні бази Східної України зіткнулися з численними викликами, такими як пошкодження інфраструктури та переривання ланцюгів поставок, що вимагає розробки специфічних логістичних рішень для відновлення і стабілізації виробничих потужностей. Ці рішення включають розробку альтернативних маршрутів доставки, впровадження стійкіших систем управління запасами та адаптацію до змінюваних ризиків безпеки.

З іншого боку, Західна Україна використовує свої географічні та транскордонні можливості для підсилення міжнародної торгівлі, що стало ще важливішим в контексті пошуку нових економічних альянсів і ринків для експорту в умовах економічної ізоляції росії [6]. Посилення логістичної інфраструктури на заході України, таке як розвиток транспортних коридорів, модернізація пунктів пропуску та інтеграція з європейськими логістичними мережами, забезпечила під час війни не тільки відновлення та розвиток внутрішньої економіки, але й сприяла зміцненню міжнародної торговельної позиції країни.

Варто зазначити, що міжрегіональна кооперація сприяє створенню ефективних логістичних мереж, об'єднуючи потенціали різних регіонів. Спільні проекти здебільшого включають створення спільних логістичних центрів, що дозволяє оптимізувати загальні витрати та збільшити швидкість обробки замовлень. Це, в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність української легкої промисловості на міжнародному рівні.

У цілому, адаптація логістичних стратегій до воєнних і поствоєнних умов є критично важливою для забезпечення стабільності і розвитку не тільки легкої промисловості, але й економіки України в цілому. Адже розвиток відповідної логістичної інфраструктури та ефективних управлінських практик є ключем до швидкої адаптації і відновлення ринків у нових реаліях.

Як бачимо, на шляху до оптимізації логістичної інфраструктури в Україні існує ряд проблем, зокрема, знищена інфраструктура, застаріле транспортне законодавство, недостатність інвестицій у розвиток транспортних мереж, недосконалість механізмів митного оформлення [5]. Подолання цих викликів значно підвищить якість та доступність логістичних послуг, сприяючи розвитку легкої промисловості та економіки України в цілому. Розвиток регіональних ринків логістичних послуг в Україні має безпосередній вплив на зростання та модернізацію легкої промисловості. Посилення інтеграційних процесів та впровадження інновацій є ключем до підвищення глобальної конкурентоспроможності української економіки.

Участь України в міжнародних торговельних угодах сприяє покращенню логістичної інфраструктури і відкриває нові можливості для експорту продукції легкої промисловості. Завдяки зниженню торговельних бар'єрів і створенню більш ефективних логістичних ланцюгів, підприємства зможуть скористатися перевагами збільшення обсягів продажів та розширення ринків збуту.

Зміни в економічній діяльності з міжнародними партнерами, особливо ті, що пов'язані з коливаннями цін на паливо та введенням міжнародних економічних санкцій, істотно впливають на діяльність логістичних компаній. Ці зміни змушують логістичні компанії переглядати та адаптувати свої стратегії, щоб забезпечити стабільність та ефективність своїх операцій у швидко змінюваних умовах (рис. 1).

Аналізуючи кожен з напрямів може зазначити, що розробка гнучких логістичних схем включає впровадження моделей, які швидко адаптуються до змін у регуляторному середовищі, цінових коливань, а також до змін в попиті та пропозиції на ринках. Використання передових технологій, таких як Big Data та машинне навчання, допоможе прогнозувати зміни та оптимізувати ланцюги постачання.

Диверсифікація маршрутів та постачальників необхідна щоб зменшити залежність від одних країн або ринків, компанії розвивають альтернативні маршрути та джерела постачання. Це включає в себе використання локальних постачальників або зміну географічних напрямків постачання.

Стратегічне управління запасами є одним з найважливіших напрямів, адже логістичні компанії інвестують у вдосконалення систем управління запасами, що дозволяє їм швидше реагувати на коливання попиту та запобігати надмірним або недостатнім запасам. Це також включає використання методик Just-In-Time та Lean Manufacturing, які допомагають знизити витрати та збільшити оперативність.

Застосування розширених аналітичних інструментів необхідне для моніторингу та аналізу даних про ринки, логістику та споживачів, що дозволяє компаніям більш точно прогнозувати ризики та приймати своєчасні рішення [7]. Це також допомагає управляти ризиками, пов'язаними з нестабільністю цін на паливо або впливом санкцій.

Посилення стійкості ланцюгів постачання – це означає створення систем, здатних витримувати різні зовнішні шоки, включаючи економічні кризи, природні катастрофи або політичні зміни. Зокрема, під час повномасштабного вторгнення росії в Україну,

здатність швидко переорієнтувати логістичні потоки та адаптуватися до нових умов є критично важливою для підтримання ділової активності та забезпечення потреб військового та цивільного населення [5].

Ці аспекти формують основу для розробки довгострокових стратегій, які допоможуть українській легкій промисловості адаптуватися до глобальних викликів, підвищити свою конкурентоспроможність та використовувати всі переваги, які можуть надати сучасні логістичні рішення. Тобто застосування цих заходів сприятиме не тільки підвищенню гнучкості та адаптивності логістичних операцій, але й забезпечують зниження витрат, підвищення ефективності постачань та зниження загального рівня ризиків.

Не варто забувати і про екологічний аспект логістики, яка стає все більш актуальною, особливо в контексті глобальних зусиль зі зниження впливу на довкілля. Зелена логістика включає раціональне використання ресурсів, мінімізацію викидів вуглекислого газу, використання альтернативних джерел енергії та оптимізацію маршрутів доставки. Впровадження цих практик в Європі значно покращили екологічний імідж і тому це варто зробити низці українських підприємств легкої промисловості та таким чином забезпечити додаткові переваги на міжнародному рівні.

Враховуючи щоденні військові атаки на інфраструктуру регіонів України, ми все частіше розуміємо, що ефективність логістичних послуг значною мірою залежить від стану транспортної інфраструктури. Адже тільки удосконалення дорожньої мережі, розвиток залізничного та морського транспорту в Україні в післявоєнний період зможе значно покращити логістичні параметри, знижуючи витрати та збільшуючи швидкість доставки товарів. Тому вже сьогодні потрібно акцентувати увагу на тому, що тільки державних інвестицій у цю сферу буде недостатньо, і тому низка країн-партнерів мають розглядати можливість залучення бізнесу в інвестування цих процесів.

Попри значні успіхи розвитку логістики в довоєнний період і швидке реагування логістичних компаній щодо зміни логістичних шляхів на початку повномасштабної війни, українська логістика зіштовхується з рядом викликів, серед яких високі витрати на транспортування, нестача кваліфікованих фахівців, та необхідність модернізації застарілої інфраструктури. Тому сьогодні як ніколи потрібно скерувати всі зусилля для розробки стратегій для подолання існуючих бар'єрів та використання потенційних можливостей для зростання та інновацій.

Рисунок 1 – Основні напрями адаптації логістичних стратегій

Джерело: складено на основі [2–3; 8–10]

Висновки. На основі аналізу даних та тенденцій в логістиці можна сформулювати ряд рекомендацій для покращення взаємодії між логістичними службами і легкою промисловістю. Зокрема, це стосується підвищення гнучкості логістичних процесів, розробки нових підходів до управління запасами, інтеграції передових технологічних рішень, та впровадження принципів зеленої логістики для сталого розвитку.

З дослідженого ми можемо акцентувати на важливості адаптації логістичних стратегій у регіональних ринках логістичних послуг в Україні до сучасних вимог для підтримки та розвитку легкої промисловості в умовах викликів сьогодення. Адже ефективне управління логістичними процесами і постійне вдосконалення інфраструктури мають критичне значення для підвищення конкурентоспроможності та оптимізації виробничих потужностей української легкої промисловості. Врахування воєнних та економічних реалій дозволяє не тільки мінімізувати ризики, але й відкриває нові можливості для розширення міжнародного співробітництва. Стратегічна інтеграція регіональних зусиль і впровадження інновацій у логістику створюють умови для сталого розвитку і збереження високих стандартів у легкій промисловості, сприяючи збільшенню експортних потоків та покращенню загальної економічної ситуації країни.

Бібліографічний список:

1. Крюкова Ю.О. Оцінка ефективності логістики. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2015. № 1/1 (6). С. 34–36.
2. Васильців Н.М. Трансформація та адаптація логістики до викликів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-78>
3. Мащак Н.М. Логістика в умовах воєнного стану. Проблеми підготовки професійних кадрів з логістики в умовах глобального конкурентного середовища: збірник доповідей ХХ МНПК, м. Київ 28-29 жовтня 2022 р./ НАУ, 2022 р. С. 134–137.
4. Чорнописька Н.В., Шандрівська О.Є. Тенденції та перспективи ринку логістичних послуг України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Логістика». 2012. № 735. С. 244–249.
5. Барановський В. Трансформація і адаптація логістики до нових обставин в умовах змінних процесів і кризових ситуацій. URL: <https://logist.fm/publications/transformaciya-i-adaptaciya-logistiki-do-novih-obstavin-v-umovah-zminnih-procesiv-i>

6. Гринів Н.Т., Равліковська А.А. Перебудова логістики в умовах воєнного стану в Україні. *Академічні візії*. 2022. Випуск 13. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/84>

7. Крикавський Є.В., Похильченко О.А. (Ред.). Економіка логістики: навч. посібник. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. 640 с.

8. Буркинського Б.В., Нікішиної О.В. (Ред.). Інституціональні механізми регулювання розвитку логістики товарних ринків: монографія. НАН України, ДУ «Ін-т. ринку і екон.-екол. дослідж НАН України». Одеса : ДУ ІРЕЕД НАНУ, 2022. 274 с.

9. Петрик І.В., Бочко О.Ю. Вимірювання ефективного функціонування логістики в Україні із застосуванням Logistics Performance Index. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск № 9. С. 574–581.

10. Берестенко В. Як логістика адаптувалася до війни. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529/>

References:

1. Kryukova Yu.O. (2015). Otsinka efektyvnosti lohistyky [Evaluation of logistics efficiency]. *Scientific Journal «ScienceRise»*, vol. 1/1 (6), pp. 34–36. (in Ukrainian)

2. Vasylytsiv N. (2023). Transformatsiya ta adaptatsiya lohistyky do vyklykiv v umovakh voyennoho stanu [logistics transformation and adaptation to the challenges in the martial law conditions]. *Economy and Society*, vol (55). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-78> (accessed April 29, 2024)

3. Mashchak N.M. (2022). Lohistyka v umovakh voyennoho stanu [Logistics under martial law]. Problemy pidgotovky profesiynnykh kadriv z lohistyky v umovakh hlobal'noho konkurentnoho seredovyscha: zbirnyk dopovidey XX MNPK [Problems of training professional personnel in logistics in the conditions of a global competitive environment: collection of reports XX ISPC]. (Ukraine). Publisher: NAU, P. 134–137.

4. Chornopys'ka N.V., Shandrivs'ka O.Ye. (2012). Tendentsiyi ta perspektyvy rynku lohistychnykh posluh Ukrayiny [Trends and prospects of the logistics services market in Ukraine]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnikha»*. Seriya «Lohistyka», vol. 735, pp. 244–249. (in Ukrainian)

5. Baranovs'kyi V. (2023). Transformatsiya i adaptatsiya lohistyky do novykh obstavyn v umovakh zminnykh protsesiv i kryzovykh sytuatsiy [Transformation and adaptation of logistics to new circumstances in the conditions of changing processes and crisis situations]. Available at: <https://logist.fm/publications/transformatsiya-i-adaptatsiya-loyistiki-do-novykh-obstavyn-v-umovah-zminnykh-procesiv-i> (accessed April, 26, 2024).

6. Hryniv N.T., Ravlikovs'ka A.A. Perebudova lohistyky v umovakh voyennoho stanu [Reconstruction of logistics under martial law]. Available at: <https://zenodo.org/records/7411975> (accessed April, 24, 2024).

7. Krykavs'kyi Ye.V., Pokhyl'chenko O.A. (Red.) (2014). Ekonomika lohistyky: navch. posibnyk [Logistics Economics]. L'viv: Vydvo Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnikha». (in Ukrainian).

8. Burkyns'koho B.V., Nikishynoyi O.V. (Red.) (2022). Instytutsional'ni mekhanizmy rehulyuvannya rozvytku lohistyky tovarnykh rynkiv: monohrafiya [Institutional mechanisms for regulating the development of logistics of commodity markets]. NAN Ukrayiny, DU «In-t. rynku i ekon.-ekol. doslidzh NAN Ukrayiny». Odessa : DU IREED NANU. (in Ukrainian).

9. Petryk I.V., Bochko O.Yu. (2017). Vymiryuvannya efektyvnoho funktsionuvannya lohistyky v Ukrayini iz zastosuvannyam Logistics Performance Index [Measuring the effective functioning of logistics in Ukraine using the Logistics Performance Index]. *Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy*, vol. 9, pp. 574–581. (in Ukrainian).

10. Berestenko V. (2023). Yak lohistyka adaptovalasya do viyny [How logistics adapted to war]. *Ekonomichna pravda*. Available at: <https://epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529/> (accessed April, 18, 2024).

Стаття надійшла до редакції 25.05.2024